

Гончарук В. А.,
кандидат педагогічних
наук, доцент

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

У наш час в українському суспільстві поширеним явищем стала криза ідентичності особистості, основними ознаками якої є відсутність єдиної системи суспільних цінностей, світоглядна невизначеність, невміння орієнтуватися в складних соціально-історичних процесах. Тому українознавство як навчальний предмет у вищій школі та в середніх навчальних закладах покликаний, з одного боку, забезпечувати молодих людей визначеним навчальною програмою обсягом знань про історичну та культурну самобутність українського народу в умовах світової глобалізації, та, з другого, – виконувати надзвичайно важливу роль засобу національно-патріотичного виховання, особливо в умовах трагічних військових подій в Україні.

З огляду на вищесказане проблема підготовки фахового ресурсу освітньої галузі – педагогічних працівників з українознавства є надзвичайно актуальною.

Викладачі у вищому педагогічному навчальному закладі постійно удосконалюють зміст підготовки майбутнього вчителя українознавства, а також виховують особистість, яка дбатиме про вивчення, збереження та популяризацію традиційної народної культури певного регіону.

Проблемі підготовки вчителя було присвячено ряд дисертаційних досліджень (С. М. Бреус, О. І. Виговська, Г. Д. Мітін, Г. В. Троцько). Захищено кандидатські та докторські дослідження різнобічних аспектів виховання дітей та молоді засобами народознавства (Т. І. Люріна,

Ю. Г. Підборська, Н. М. Соломко), підготовки вчителів до пошукової народознавчої роботи (М. О. Семенова, О. М. Семенов, З. О. Сергійчук, Н. П. Сивачук та ін.).

Питання вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя у вищій школі, формування професійних якостей педагога досліджували О. Абдулліна, С. Архангельский, Ю. Бабанський, В. Загвязинський, Н. Кузьміна, Р. Муніров, Ю. Правдін, В. Сластьонін, Е. Хамітов, Н. Яковлева.

Завдання нашого дослідження – розкрити особливості аудиторної та позааудиторної навчально-виховної роботи у вищому педагогічному навчальному закладі, спрямованої на ефективну підготовку майбутнього вчителя українознавства.

В інституті філології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини члени науково-дослідної лабораторії «Етнологія Черкаського краю» (керівник лабораторії – кандидат педагогічних наук, професор Сивачук Наталія Петрівна) готують майбутнього вчителя-філолога та українознавця за спеціально розробленою моделлю. Така модель передбачає оволодіння студентами педуніверситету не тільки теоретичними знаннями з дисциплін українознавчого циклу (фольклору та етнографії України, української міфології, етнології та націології, українського дитинознавства, методики викладання українознавства та інших), а й практичними вміннями та навичками (вишивати, розписувати писанку, виготовляти народну іграшку, співати народні пісні й танцювати народні танці, здійснювати пошуково-експедиційну діяльність) [1, с. 139].

Разом зі студентами уточнюється визначення поняття «українознавство» з урахуванням сучасних підходів. Ми поділяємо думку вітчизняного вченого О. Мостяєва про те, що українознавство як наука визначається у двох вимірах: 1) як наука, «котра вивчає Україну як природно-соціокультурну цілісність» і 2) «його ... можна вважати як науку про специфічні

системоутворюючі чинники української культурно-цивілізаційної спільноти» [2, с. 39].

У процесі викладання українознавства ми керуємося наступними *принципами*: історизму, об'єктивності, системності, наступності (спадкоємності: наприклад, традицій і звичаїв), світоглядної зорієнтованості, системно-структурним тощо [2, с. 39].

Основу змістового наповнення цього курсу становить вивчення етногенезу нації, відтворення історичної та фольклорної пам'яті, дослідження національної духовної та матеріальної культури, використання мудрого життєвого досвіду кращих її представників. Увесь навчально-виховний процес спрямовуємо на виховання у молодого покоління національних цінностей, на формування у нього прагнення досягти ідеалу, оскільки розуміємо, що справа виховання без опори на систему національних цінностей приречена на загибель.

Важливе місце в процесі підготовки вчителя українознавства посідають фольклорна та етнографічна практики, які здійснюються експедиційним методом. У процесі проведення польових українознавчих досліджень у студентів найкраще формуються навички фольклористів і етнографів-збирачів, які будуть їм необхідні під час здійснення такого ж виду діяльності з учнями. Уже з I курсу студенти обирають тему дослідження та зосереджено працюють над нею впродовж усього періоду навчання в університеті. Результати своєї науково-дослідницької роботи вони представляють у вигляді дописів до газет, виступів на конкурсах та конференціях різного рівня, статей у наукових збірниках. Також студенти виконують курсові та кваліфікаційні роботи, проводять педагогічні експерименти у загальноосвітніх навчальних закладах, під час яких перевіряють ефективність запропонованих ними педагогічних умов, розроблених методичних рекомендацій.

На хвилі національного піднесення ми помічаємо втішні зрушення у справі навчання та виховання молоді, як-от: щире виконання національного

гімну, спілкування рідною українською мовою, справжня віра у оберегове значення сорочки-вишиванки, рушника та інших магічних предметів, які захищають кожну людину, а, особливо, бійця на полі бою.

Хочеться наголосити на тому, що викладачі дбають про підсилення військово-патріотичного компоненту українознавства, основу якого становить козацько-лицарська сміливість і стрілецька звитяжність, а також усвідомлення кожним студентом високого рівня духовного розвитку нації, високих моральних основ українського суспільства, кращих традицій державницького управління та плекання найвищими особами української держави її національної ідеї.

Література

1. Денисенко В. А. Підготовка майбутнього учителя-філолога до проведення експедиційної роботи з учнями загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. А. Денисенко / Інститут професійної освіти АПН України. – К., 2003. – 323 с.
2. Семінар про перспективи підготовки кадрів з народознавства та координацію дослідницької діяльності ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, 4 березня 2015 року) // Народна творчість та етнологія. – 2015. – № 2. – С. 32–52.